

Cristian Ciocaniu
(coordonator)

Alina Ene
(coordonator)

**Rodica Bogdan • Iuliana Cîrje • Iuliana Crînguș
Ionela Hristescu • Andra Despina Mociornița • Adina Papazi
Adnana Mihaela Pătrășcoiu • Mihaela Mirela Vîlcan**

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Teorie. Modele. Exerciții

Clasa a VII-a

– ediție revizuită și îmbunătățită –

NICULESCU

Partea I

Capitolul I

Text literar. Text nonliterar	9
GENURI ȘI SPECII LITERARE	13
GENUL EPIC – OPERA EPICĂ	13
SPECII EPICE	18
Nuvela	18
GENUL LIRIC – OPERA LIRICĂ	21
SPECII LIRICE	25
Imnul	25

Capitolul II

Figurile de stil	30
Recapitularea cunoștințelor din clasa a VI-a	30
HIPERBOLA	32
REPETIȚIA FONETICĂ. ALITERAȚIA, ASONANȚA	34
METAFORA	36

Capitolul III

Elemente de versificație	40
---------------------------------------	----

Capitolul IV

Moduri de expunere	49
NARAȚIUNEA	49
DESCRIEREA	59
DIALOGUL	67
TRANSFORMAREA VORBIRII DIRECTE ÎN VORBIRE INDIRECTĂ	71

Capitolul V

Compoziții	75
IDEI PRINCIPALE, IDEI SECUNDARE	75
REZUMATUL	78
AUTOR. NARATOR. PERSONAJ	86
TEXT INFORMATIV/TEXT ARGUMENTATIV	92

EXPRIMAREA OPINIEI ÎN LEGĂTURĂ CU UN TEXT LIRIC, A MESAJULUI SĂU	97
SEMNIFICAȚIA TITLULUI	108
CARACTERIZAREA PERSONAJULUI	112

Partea a II-a

Capitolul VI

Vocabularul și fonetica	121
VOCABULARUL	121
FONETICĂ	130

Capitolul VII

Verbul	137
LOCUȚIUNILE VERBALE	138
CATEGORIILE GRAMATICALE ALE VERBULUI	140
VERBE PREDICATIVE/NEPREDICATIVE	141
VERBE PERSONALE/IMPERSONALE/NEPERSONALE	144
VERBE REGULATE/NEREGULATE	146
VERBE TRANZITIVE/INTRANZITIVE	146
CONJUGAREA VERBULUI	148
DIATEZA VERBULUI	148
MODURILE PERSONALE	154
MODURILE NEPERSONALE (NEPREDICATIVE)	165
PERSOANA VERBULUI	172
NUMĂRUL VERBULUI	172
FORMA VERBULUI	172
FUNCȚIILE SINTACTICE ALE VERBULUI	173
• PREDICATUL	173

Capitolul VIII

Substantivul	199
FELUL SUBSTANTIVELOR	199
GENUL SUBSTANTIVULUI	200
NUMĂRUL SUBSTANTIVULUI	200
CAZURILE ȘI FUNCȚIILE SINTACTICE ALE SUBSTANTIVULUI	202
LOCUȚIUNILE SUBSTANTIVALE	205
VALORILE STILISTICE ALE SUBSTANTIVELOR	206
• ARTICOLUL	208

Capitolul IX

Pronumele	220
PRONUMELE PERSONAL	220
PRONUMELE PERSONAL DE POLITEȚE	221
PRONUMELE REFLEXIV	222
PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV	222
PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV	223
PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV	225
PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV	225
PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEHOTĂRÂT	226
PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV	227
PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE	227
FUNCȚIILE SINTACTICE ALE PRONUMELUI	228
FUNCȚIA SINTACTICĂ A ADJECTIVELOR PRONOMINALE	229

Capitolul X

Adjectivul	235
FLEXIUNEA/DECLINAREA ADJECTIVELOR	235
CLASIFICAREA ADJECTIVELOR	235
FUNCȚIILE SINTACTICE ALE ADJECTIVELOR	237
ACORDUL ADJECTIVULUI CU SUBSTANTIVUL	237
GRADELE DE COMPARAȚIE ALE ADJECTIVELOR	238
LOCUȚIUNILE ADJECTIVALE	239

Capitolul XI

Adverbul	247
FORMAREA ADVERBELOR	247
CLASIFICAREA ADVERBELOR	247
ADVERBUL ȘI ALTE PĂRȚI DE VORBIRE	249
GRADELE DE COMPARAȚIE ALE ADVERBELOR	250
FUNCȚIILE SINTACTICE ALE ADVERBELOR	250
ORTOGRAFIA ȘI PUNCTUAȚIA ADVERBELOR	251
VALORI STILISTICE ALE ADVERBELOR	251

Capitolul XII

Numeralul, prepoziția, conjuncția, interjecția	257
NUMERALUL	257
PREPOZIȚIA	260
CONJUNCȚIA	261
INTERJECȚIA	262

Semnele de punctuație și de ortografie 267

VALOAREA FUNCȚIONALĂ A SEMNELOR DE PUNCTUAȚIE

ȘI DE ORTOGRAFIE 267

Capitolul XIV

Sintaxa frazei 272

FRAZA 272

CLASIFICAREA PROPOZIȚIILOR 272

COORDONAREA ȘI SUBORDONAREA 275

TEXT LITERAR. TEXT NONLITERAR

I. Aspecte teoretice

Text literar

Trăsături

- are **caracter ficțional** (prezintă o lume virtuală, creată de autor, cu ajutorul imaginației)
- are **scop estetic** (provocarea emoției și stimularea fanteziei cititorului)
- în logica ficțiunii, textul literar nu poate fi considerat **nici adevărat, nici fals**
- prezintă **personaje**, „realități de hârtie”, create de autor, care nu trăiesc în realitate, ci doar în lumea imaginară a operei literare
- se remarcă prezența **expresivității**, caracteristică a limbajului, obținută prin utilizarea figurilor de stil, a imaginilor artistice
- pot fi folosite cuvinte, expresii populare, regionalisme, arhaisme, neologisme
- vehiculează valori general umane prin diverse teme și motive literare (natura, iubirea, istoria, copilăria, aventura, războiul, satul, orașul...)
- prezintă o mare varietate de forme, specii, în genul liric, epic sau dramatic
- apare atât funcția tranzitivă (de transmitere de informații), cât și funcția reflexivă (de transmitere a propriilor convingeri, sentimente) a limbajului

Text nonliterar

- are **caracter nonficțional** (prezintă aspecte ale realității, observate de autor și transformate în informație)
- are **scop informativ** (transmite informații) și/sau **persuasiv** (încearcă să convingă receptorul, pentru a-l determina să facă sau să creadă un anumit lucru)
- se bazează pe **aspecte adevărate**, aparținând realului cotidian
- prezintă, se referă la **persoane reale**
- în general, este **lipsit de expresivitate**, dar unele forme, ca reclamele, de exemplu, pot utiliza totuși jocuri de cuvinte, figuri de stil, diferitele sensuri ale cuvintelor
- este folosit aspectul corect, îngrijit al limbii
- se remarcă prin obiectivitate, claritate, utilizează uneori clișee de limbaj (formule fixe în diverse acte oficiale)
- prezintă o mare varietate de forme: texte de lege, reclame, articole de ziar, știri, anunțuri, acte oficiale, lucrări științifice, rețete, prospecte medicale etc.
- apare doar funcția tranzitivă a limbajului

II. Modele

1. ARGUMENTARE – TEXT NONLITERAR

În opinia mea, (*titlul*), de (*numele autorului*) este un text nonliterar, surprinzând trăsăturile definitorii ale acestui tip de discurs, ce are la bază raportarea logică și clară la realitate, un scop bine determinat și un limbaj adaptat temei și receptorului.

În primul rând, textul prezintă aspecte ale realității observate de autor și transformate în informație (*ce aspecte ale realității sunt prezentate și ce informații cu privire la aceste aspecte sunt transmise*).

În al doilea rând, comunicarea este lipsită de expresivitate, apare doar funcția tranzitivă a limbajului, folosindu-se aspectul corect, îngrijit al limbii. Acest tip de text se mai caracterizează prin obiectivitate, claritate, uneori prin apariția unor clișee de limbaj (*exemple*) și prin prezența neologismelor (*exemple*) specifice unui anumit domeniu de activitate, și anume (*la ce domeniu de activitate se referă textul*).

În concluzie, trăsăturile prezentate mai sus justifică încadrarea fragmentului suport în categoria textelor nonliterare.

2. Se dă textul:

VITAMINA C

Prezentare – Comprimate conținând acid ascorbic 50 mg sau 200 mg; comprimate efervescente conținând acid ascorbic 500 mg; fiole a 5 mg soluție injectabilă conținând acid ascorbic 500 mg.

Acțiune terapeutică – Vitamină care grăbește vindecarea plăgilor, favorizează depunerea calciului în oase și vindecarea fracturilor, mărește rezistența la infecții.

Indicații terapeutice – Boli grave, stări febrile prelungite, infecții, intervenții chirurgicale; fracturi, hemoragii, forme de anemie; surmenaj, efort fizic prelungit, astenie de primăvară; tratarea răcelii comune și a gripei.

(**Prospect medicamente**, vezi *Limba română*, Manual pentru clasa a VII-a, Andra Vasilescu, Editura ALL, pag. 54)

Realizează o compunere în care să prezinți caracteristicile textului nonliterar, așa cum sunt evidențiate în textul suport.

Rezolvare:

În opinia mea, acest **prospect** este un text nonliterar, surprinzând trăsăturile definitorii ale acestui tip de discurs, ce are la bază raportarea logică și clară la realitate, un scop bine determinat și un limbaj adaptat temei și receptorului.

În primul rând, textul prezintă aspecte ale realității observate de autor și transformate în informație, **fiind vorba despre informații din domeniul**

farmaceutic, legate de prezentarea unui medicament, vitamina C, de compoziția sa, de acțiunea și de indicațiile farmaceutice.

În al doilea rând, comunicarea este lipsită de expresivitate, apare doar funcția tranzitivă a limbajului, folosindu-se aspectul corect, îngrijit al limbii. Acest tip de text se mai caracterizează prin obiectivitate, claritate, uneori prin apariția unor clișee de limbaj: *în cazul prospectelor farmaceutice cele trei componente: compoziție, acțiune și indicații terapeutice sunt obligatorii*, și prin prezența neologismelor: „*comprimate*”, „*vitamină*”, „*terapeutică*”, „*febrile*”, „*chirurgicale*” etc., specifice unui anumit domeniu de activitate, și anume *cel farmaceutic*.

În concluzie, trăsăturile prezentate mai sus justifică încadrarea fragmentului suport în categoria textelor nonliterare.

3. Se dă textul:

În 2009, Omul va face primii pași pe Marte

N.A.S.A. a anunțat recent că are în vedere o primă misiune cu un echipaj uman pe Marte, probabil în 2009. Înainte însă, în 2007, pe Planeta Roșie va fi trimisă o misiune fără echipaj, care să pregătească sosirea pentru întâii astronauți ce vor pași pe suprafața marțiană. Proiectul pare îndrăzneț, având în vedere că navele spațiale nu pot deocamdată să transporte echipamentele necesare, ce cântăresc aproximativ 80 de tone fiecare.

(Știre, vezi *Limba română*, Manual pentru clasa a VII-a, Alexandru Crișan, Sofia Dobra, Florentina Sămihăian, Editura Humanitas Educațional, pag. 29)

Realizează o compunere în care să prezinți caracteristicile textului nonliterar, așa cum sunt evidențiate în textul suport.

Rezolvare:

În opinia mea, *știrea* intitulată „*În 2009, omul va face primii pași pe Marte*” este un text nonliterar, surprinzând trăsăturile definitorii ale acestui tip de discurs, ce are la bază raportarea logică și clară la realitate, un scop bine determinat și un limbaj adaptat temei și receptorului.

În primul rând, textul prezintă aspecte ale realității observate de autor și transformate în informație, *fiind vorba despre anunțul făcut de N.A.S.A., în legătură cu intenția de a lansa o primă misiune cu echipaj uman pe Marte. În plus, se precizează că misiunea va fi pregătită prin lansarea unei navele fără echipaj și se exprimă speranța ca o astfel de lansare să devină posibilă în viitor.*

În al doilea rând, comunicarea este lipsită de expresivitate, apare doar funcția tranzitivă a limbajului, folosindu-se aspectul corect, îngrijit al limbii. Acest tip de text se mai caracterizează prin obiectivitate, claritate, uneori prin apariția unor clișee de limbaj și prin prezența neologismelor:

„misiune”, „echipaj”, „astronauți”, „navete spațiale”, specifice unui anumit domeniu de activitate, și anume **călătoria în spațiul cosmic**.

În concluzie, trăsăturile prezentate mai sus justifică încadrarea fragmentului suport în categoria textelor nonliterare.

III. Exerciții

1. Se dă textul:

Mănăstirea Sihăstria

Numele Mănăstirii Sihăstria vine de la faptul că locul în care se află acum a fost îndrăgit pentru liniștea lui de sihăstrie nemțeni care se retrăgeau acolo pentru rugăciune.

În 1655 s-au adunat acolo, în poiana lui „Aftănasia” șapte călugări care au întemeiat schitul cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”, păstrat de mănăstire până în zilele noastre.

De neocolit pentru pelerinii veniți la Sihăstria este paraclisul „Sf. Părinți Ioachim și Ana”, refăcut în 1946, împodobit cu fresca monahului Irineu Protchenko.

Cine nu vine măcar o dată la Sihăstria nu poate cunoaște cu adevărat spiritualitatea ortodoxă românească de astăzi.

(Ghid turistic, Mănăstirea Sihăstria)

Realizează o compunere în care să prezinți caracteristicile textului nonliterar, așa cum sunt evidențiate în textul suport.

2. Se dă textul:

Dulceață de piersici

2 kg de piersici, 1 kg de zahăr, 1 lămâie, 2 căni cu apă, bicarbonat de sodiu

Se alege piersici coapte, dar destul de tari pentru a rămâne întregi la fiert. Se face întâi siropul de zahăr, apoi se taie piersicile cuburi potrivit de mari (cu latura de 3 cm), care se țin 5 minute în apă rece, în care s-a dizolvat o lingură plină cu bicarbonat de sodiu. Se trec fructele într-un alt vas, plin cu apă rece, se clătesc și se scurg, apoi se pun în siropul de zahăr legat. Se lasă $\frac{1}{4}$ oră, apoi se pune vasul pe foc viu, pentru $\frac{1}{4}$ oră. Se trage vasul de pe foc, se acoperă cu un prosop umezit și se lasă 5-6 ore, după care se pune iar la fiert cu felii de lămâie fără coajă și cu lămâie rasă. Se trage vasul de pe foc numai după ce a fiert poticnit 5-6 minute. Se trece în borcane când s-a răcit, se capsează și se etichetează.

(Maria Cristea Șoimu, Rețete bătrânești)

Realizează o compunere în care să prezinți caracteristicile textului nonliterar, așa cum sunt evidențiate în textul suport.

GENUL EPIC – OPERA EPICĂ

I. Aspecte teoretice

Definiție:

În genul epic, autorul se exprimă în mod indirect, prin intermediul personajelor, care sunt antrenate în derularea unor evenimente, într-un anumit spațiu și timp.

Trăsăturile operei epice:

► prezența unui narator:

- dacă narațiunea se face la persoana a III-a, **naratorul** este **obiectiv**, detașat, neimplicat afectiv
- dacă narațiunea se face la persoana I, **naratorul** este **subiectiv**, implicat afectiv, fiind **personaj** (dacă ia parte la acțiune) sau **martor** (dacă povestește ceea ce vede, dar nu ia parte la acțiune)

► prezența narațiunii ca mod de expunere specific

► prezența personajelor. Personajele pot fi clasificate în funcție de diferite criterii:

1. după locul ocupat în economia textului:

- principale
- secundare
- episodice

2. după criteriul moral (aplicabil mai ales basmelor)

- pozitive
- negative

► derularea unor evenimente (trăsătură care poate fi ilustrată prin prezentarea pe scurt a subiectului, rezumat)

► prezența în text a unor indici (cuvinte, structuri) care fac trimitere la spațiul și timpul în care se desfășoară evenimentele

II. Modele

1. ARGUMENTARE

În opinia mea, opera (**titlul**), de (**numele autorului**), aparține genului epic, în care autorul se exprimă în mod indirect, prin intermediul personajelor, care sunt antrenate în derularea unor evenimente, într-un anumit timp și spațiu.

În primul rând, se remarcă prezența narațiunii, ca mod de expunere specific. Aceasta se face la persoana (*la ce persoană se face narațiunea*), implicând prezența unui narator (*obiectiv/subiectiv-personaj/subiectiv-martor, în funcție de persoana la care se face narațiunea*).

În al doilea rând, apar personaje (*ce personaje apar în textul suport*) care sunt implicate în derularea unor evenimente (*se vor prezenta pe scurt evenimentele*). Aceste acțiuni sunt plasate într-un anumit timp (*exemple de indici de timp din text*) și spațiu (*exemple de indici de spațiu*).

În concluzie, trăsăturile prezentate mai sus justifică încadrarea textului suport în genul epic.

2. Realizează o compunere în care să argumentezi apartenența textului „*Iapa lui Vodă*” (*povestea din interiorul ramei*) de **Mihail Sadoveanu** (vezi text, **Limba română**, Manual pentru clasa a VII-a, Alexandru Crișan, Sofia Dobra, Florentina Sâmișăian, Editura Humanitas Educațional, pag. 42-46) la genul epic.

Rezolvare:

În opinia mea, fragmentul „*Iapa lui Vodă*”, din opera „*Hanu Ancuței*”, de **Mihail Sadoveanu** aparține genului epic, în care autorul se exprimă în mod indirect, prin intermediul personajelor, care sunt antrenate în derularea unor evenimente, într-un anumit timp și spațiu.

În primul rând, se remarcă prezența narațiunii, ca mod de expunere specific. Aceasta se face *la persoana I, implicând prezența unui narator-personaj, subiectiv, implicat afectiv*.

În al doilea rând, apar personaje: *comisul Ioniță din Drăgănești, „Ancuța cealaltă”, Vodă Mihalache Sturza*, care sunt implicate în derularea unor evenimente. *Îndreptându-se spre Curtea Domnească, Comisul Ioniță se oprește la Hanul Ancuței, unde se întâlnește cu un boier, căruia îi povestește că are o veche pricină de judecată, pentru care vrea să-i ceară ajutor domnitorului. Iscodit de boier, comisul sugerează că, în cazul în care nu i se va face dreptate, îl va pofti pe Vodă să-i pupe iapa nu departe de coadă. Mai târziu, ajuns la Iași, personajul intră în audiență la domn și constată cu groază că acesta este însuși boierul cu care vorbise la han. Totuși comisul își păstrează cumpătul și nu-și ia vorba legată de iapă înapoi.* Aceste acțiuni sunt plasate într-un anumit timp: *„Din vremea lui Mihai Vodă Sturza”, „mai ales din vremea tinerețelor mele”* și spațiu: *„tot în acesta loc ne aflam”, „mă bucur să văd chef și voie-bună în țara Moldovei”, „m-am oprit... în târgul Ieșului, și-am tras la han, peste drum de Curtea Domnească”*.

În concluzie, trăsăturile mai sus prezentate justifică încadrarea textului suport în genul epic.

3. Realizează o compunere în care să argumentezi apartenența textului „*Moromeții*” (fragmentul din manual) de **Marin Preda** (vezi text, **Limba română**, Manual pentru clasa a VII-a, Marin Iancu, A.Gh. Olteanu, Ana Tulbă, Editura Corint, pag. 82-85) la genul epic.

Rezolvare:

În opinia mea, fragmentul din opera „*Moromeții*” de **Marin Preda** aparține genului epic, în care autorul se exprimă în mod indirect, prin intermediul personajelor, care sunt antrenate în derularea unor evenimente, într-un anumit timp și spațiu.

În primul rând, se remarcă prezența narațiunii, ca mod de expunere specific. Aceasta se face *la persoana a III-a, implicând prezența unui narator obiectiv, detașat, neimplicat afectiv*.

În al doilea rând, apar personaje: *Ilie Moromete, copiii săi: Achim, Paraschiv, Nilă, Tita și Ilinca, soția, vecinul Tudor Bălosu, negustorul Scămosu*, care sunt implicate în derularea unor evenimente. *Într-o seară, familia Moromete se întoarce de la câmp și, în timp ce copiii se odihnesc sau merg la scăldat, Ilie, capul familiei, iese pe stradă și intră în vorbă cu vecinul Tudor Bălosu, care vrea să-i cumpere salcâmul. În altă zi, receptorul vine să încaseze impozitele și Moromete este nevoit să se împrumute de la un negustor, exprimându-și față de acesta speranța că va primi în curând bani de la fiul său, Achim, plecat la București. Scămosu îi mărturisește că a auzit de la un sătean că Achim nu se va mai întoarce și că ceilalți doi fii vor să fugă de acasă. După ce se încredințează de trădarea copiilor, Moromete se schimbă și se izolează. Aceste acțiuni sunt plasate într-un anumit timp: „era începutul verii”, „trei ani mai târziu, izbucnea al Doilea Război Mondial” și de spațiu: „în Câmpia Dunării”.*

În concluzie, trăsăturile mai sus prezentate justifică încadrarea textului suport în genul epic.

4. Se dă textul:

Luni dimineață, văzându-l mai deschis, Safta începu a se învârti pe lângă dânsul. Atât îi vorbise Marta despre Miron, încât capul și inima îi erau pline de chipul frumosului păstor; stă însă la îndoială și nu credea că Mihiu va voi să audă despre dorințele Martei. De când era încă în leagăn, tata și muma se mângâiau cu gândul că o vor mărita după Toderică, și acum nu putea să se împace cu gândul ca Marta să-și aleagă alt soț. Când își vedea însă fiica prăpădită și se uita în ochii ei stăruitoari, începea să se înduioșeze; iară când Marta scăpa câte o lacrămă, îndată îi zicea:

— Marto! Vino, draga mamei, să mergem la el.